

נורה הדהיביל

יו"ל ע"י בית המדרש הגדול "היכל אברהם צבי" נוה אחיעזר
 בנשיאות מרן הגה"צ רבי משה יעקב ווייס שליט"א גאב"ד נוה אחיעזר
 רח' נחשוני 3 נוה אחיעזר בני ברק
ערב חג השבועות ה' סיון תשס"ט, גליון מס' 5

זמני כניסת החג ויציאת השבת			
הדה"נ	מוצ"ש	ר"ת	ב"ב
7:17	8:22	8:52	
ירושלים			
7.02	8:20	8:55	

נושא הלכתי בפרשת השבוע
 מתוך שיעוריו של הגאון רבי יצחק ישעיי ווייס שליט"א
 ראש ישיבת קוידינוב וראש בית ההוראה "נוה אחיעזר"

הכנת ספר תורה ביום טוב לקריאת שבת

בהדין עירובא יהא שרא לנא וגו' ולמעבד כל צרכנא מיובא טבא לשבתא. (נוסח עירוב תבשילין)

שאלה: האם מועיל עירוב התבשילין להתיר לגלול ביום טוב את הספר תורה כדי להכינו לקריאה של שבת קודש.

תקנת עירוב תבשילין

אף על פי שהתירה תורה לבשל ולאפות ולעשות כל צרכי אוכל נפש ביום טוב, כדכתיב [שמות יב, טז] **כָּל מַלְאָכָה לֹא יַעֲשֶׂה בַּיּוֹם הַזֶּה** אֶלָּא עֲשֵׂה לְפָנָי. אסרו חכמים לבשל ולאפות ביום טוב שחל להיות ערב שבת דברים לצורך מחר בשבת. וכתב הרמב"ם [היר"ט ו, א] שאיסור זה מדברי סופרים, כדי שלא יבא לבשל מיום טוב לחול, שאם לשבת אינו מבשל, כל שכן לחול. אבל אם עשה תבשיל מערב יום טוב שיהיה סומך עליו ומבשל ואופה ביום טוב לשבת, הרי זה מותר. ותבשיל זה שסומך עליו הוא הנקרא עירובי תבשילין.

מעורבין ואוכל אחד לכולנו, ואין כל אחד חולק רשות מחבירו, והרי כולנו רשות אחת. כך עירוב תבשילין מראה לנו 'היכר' שאסור לבשל מה שלא יאכל היום.

[כן פירש כוונתו הראב"ד. ובמגדל עוז כתב: דעת ר"מ לפרש עירוב מלשון בין הערבים, לפי שקונה בשעת הערב שמש, וכן מובן מלשונו שכתב ערב שבת, וכמו שמפרש בסמוך ענייני קנייתו. – וכמדומה שרחוק לומר שזו כוונת הרמב"ם].

'עירוב תבשילין' – מערב צרכי שויו"ט להעשות יחד

ב. אבל הראב"ד השיג עליו: הטעם הזה לנערים, כי הוא אומר כי הוא שאול מעירובי חצירות, כלומר זה משום היכר הוא וזה משום היכר הוא, מה זה שמו עירוב אף זה שמו עירוב, ואינו כן אלא שהוא מערב צרכי שבת על צרכי יו"ט לעשותם יחד. – כלומר, שלא נאסר אלא להכין לשבת לחוד. ועל ידי שהכין כבר תבשיל לצרכי שבת, כל מה שעושה ביו"ט נחשב כעשאו לצורך שבת ויו"ט יחד, שמותר.

'עירוב תבשילין' – מערב יו"ט ושבת ליום אחד

ג. דומה לזה פירש ברשב"א בעבודת הקודש [בית מועד ד, א]: ונקרא כן מפני שהוא כאילו מערב יום טוב ושבת

'עירוב תבשילין' – היכר כעירוב חצרות

בראשונים מצינו כמה טעמים לקריאת היתר זה בשם 'עירוב'. א. הרמב"ם [שם ה"ב] כתב: ולמה נקרא שמו עירוב, שכשם שהעירוב שעושין בחצרות ובמבואות ערב שבת משום הכר כדי שלא יעלה על דעתם שמותר להוציא מרשות לרשות בשבת, כך זה התבשיל משום היכר וזכרון כדי שלא ידמו ויחשבו שמותר לאפות ביום טוב מה שאינו נאכל בו ביום, ולפיכך נקרא תבשיל זה עירובי תבשילין. – כלומר, כשם שעירוב חצרות מראה לנו 'היכר' שכולנו

קצת מ"ט [= מערב יו"ט] לשבת, מותר לו להרבות בשבילו של שבת, אבל לא להתיר לתקן. וכן בירושלמי. – נראה דעתם שהעירוב מועיל רק להכנת אוכלין, שנחשב רק כמרבח על מה שהכין מערב יו"ט, ומניח לעירוב. אבל מה שאינו צרכי אכילה הרי לא התחיל ולא הניח. והובאו דברי הר"ן במגן אברהם [תקכח, ב].

העירוב מתיר רק בדבר שאפשר לעשותו לצורך יו"ט

ובהגהות רבי עקיבא איגר על המג"א הנ"ל כתב: לכאורה ה' נראה ליתן טעם אחר [מדוע לא יועיל עירוב תבשילין להתיר עשיית עירוב חצירות ותחומין], שהעירוב אינו מתיר רק מה דמותר ביו"ט לעשות לצורך עצמו, מותר לעשות גם לצורך שבת, וגם כיון דאפשר שיהי' גם לצורך יו"ט אם יקלעו לו אורחים, אבל לעניין עירובי חצרות דלא משכחת דבר זה לצורך יו"ט עצמו. דכדי להתיר טלטול האסור ביו"ט צריך להכין העירוב בערב יום טוב, וגם מעשה העירוב ודאי אינו לצורך היום טוב, דלא יהיה מותר הטלטול ביומו, כיון שלא היה מערב קודם. לכן כיון שניכר שעושה לצורך שבת, אין העירוב מתיר.

הדעות שעירוב תבשילין מועיל לכל הנצרך לשבת

אבל בהגהות אשרי [על הרא"ש ס"ז] כתב: ואם הניח עירובי תבשילין מערב יו"ט, מערבין עירובי חצרות ולא עירובי תחומין, מאור זרוע. – והביאו הדרכי משה [תקכח, א]. וכתב עליו: אבל בהר"ן לא משמע כן דכתב דלא מבעי עירוב תבשילין אלא לצרכי סעודה, היינו אפיה ובישול. משמע אבל לקנות עירוב לא מהני. – הבין הרמ"א בדעת האור זרוע שהוא חולק על הר"ן, ולדעתו מועיל העירוב גם לתקן ביו"ט לצורך שבת דברים אחרים, כמו עירוב חצירות.

אמר רק ל'למעבד כל צרכנא' כאילו לא עירב

בהגהות הרמ"א [תקכז, כ] כתב: ואם הניח עירוב ולא הזכיר המלאכות בהדיא, אלא אמר 'בדין יהא שרי לן למעבד כל צרכנא', הוי כמי שלא עירב כלל. ובדרכי משה [ח] הביא כן בשם אור זרוע. והשיג עליו הט"ז [יח]: תימא לי דהא אם הניח ע"ת ולא בירך כלל מהני... ואמאי לא מהני כאן אם אמר כל צרכנא, מי גרע מלא בירך כלל... וכמדומה לי שאין לסמוך על פסק זה לחזור ולברך שנית כנלע"ד.

והמשנה ברורה [תקכז, לז] כ': 'ולאדלוקי שרגא', ויש שכתבו [לומר] גם 'לאפוקי' [והיינו הוצאה]. מיהו בדיעבד אם לא הזכירן להני תרתי לכו"ע אין להחמיר, דנכללים בלמעבד כל צרכנא. וביאר בשער הציון [נב] דהיינו אף להרמ"א הנ"ל, דהא הרבה פוסקים לא הצריכום לומר אפילו לכתחלה, דאפילו לא עירב כלל מותרים להדליק לחד מאן דאמר, וכל שכן בזה.

להיות יום אחד, להכין ולבשל מיום טוב לשבת כדרך שהוא מבשל ביום טוב לצורך היום. – כלומר, שהיום טוב והשבת נחשבים על ידי העירוב ליום אחד, וממילא נחשב מבשל לבו ביום שמותר.

עירוב תבשילין – התבשיל כאילו נגמר לפני יו"ט

ד. בפסקי הר"ד [נדפסו לראשונה בספר מחנה דוד, ירושלים תרמ"ט]: וזה התבשיל שמתחיל מערב יו"ט נקרא עירובי תחומין, שמערב גמר התבשיל שעשה ביום טוב, עם תחילת התבשיל שעשה מערב יו"ט, וכאילו נעשה הכל מערב יו"ט דמי. – כלומר, שהעירוב מחשיב את כל מה שמבשל ביו"ט כאילו נסתיימו לפני היו"ט, בזמן היתר בישול.

עירוב תבשילין – התבשיל כאילו הותחל לפני יו"ט

[ה. ברש"י [ביצה טו, ב] על דברי רב אשי שנתן טעם לאיסור הבישול ביו"ט לצורך שבת, כדי שיאמרו, אין אופין מיום טוב לשבת, קל וחומר מיום טוב לחול, פירש: אין אופין מיום טוב לשבת, אלא אם כן התחיל מבעוד יום, דאינו אלא כגומר והולך, אבל אתחולי, לא. – ונראה שעל פי דברי רש"י אלו כתב מלקט ביאורי המילות שנדפסו בשו"ע [שכבר הוכח ששולב בשו"ע החל ממהדורת ויניציאה שנת, ובטעות חשבו הרבה אחרונים שהם מהרמ"א]: פי' ענין העירוב הוא שיבשל ויאפה מ"ט לשבת עם מה שבשל ואפה כבר מע"ט לשם שבת, ונמצא שלא התחיל מלאכה ב"ט אלא גמר אותה. – ואם כי אין בדברי רש"י טעם לשם 'עירוב', יש בהם הסבר למה שהותר ביו"ט, הדומה להסברו של הר"ד, שהעירוב מחשיב כאילו כבר התחיל את הבישול והאפיה לפני היו"ט, ורק גומר אותו ביו"ט].

הדעות שעירוב תבשילין מועיל רק לצרכי סעודה

נחלקו הראשונים אם תקנת העירוב מועילה לעשות ביו"ט כל הנצרך לשבת, או רק צרכי סעודה. יסוד המחלוקת הוא הדין האמור במס' ביצה [טז, ב]: תנו רבנן, יום טוב שחל להיות בערב שבת, אין מערבין לא ערובי תחומין, ולא ערובי חצרות. רבי אומר מערבין ערובי חצרות, אבל לא ערובי תחומין. מפני שאתה אוסרו בדבר האסור לו, ואי אתה אוסרו בדבר המותר לו. ובר"ן על הר"ף פירש: דלא שרו (אלא) עירובי תבשילין [אלא] דבר שהוא דומה לתקון סעודה, כגון אפיה ובישול וכו'.

וכן כתב בחידושי הרא"ה [נדפסו לראשונה במרא"ה האופנים, ליורנו תקע] שם: וכי תימא דעירובי תבשילין כי היכי דמהני לן לבשל, אמאי לא מהני לן דלישתרי לן להניח עירובי חצירות מיהת, יש לומר דלא מהני עירובי תבשילין אלא להכשיר מלאכה ביו"ט לבשל מיו"ט לשבת, דהכין

הדעות של שאר דברים אין צריך עירוב תבשילין

וחכם עדיף מנביא, דבמקור דברי הרמ"א, באור זרוע [היר"ט, שמז] כתב: אבל רבי יצחק בר' אשר זצ"ל מספקא ליה אם צריך לומר ולאדלוקי שרגא, דהכי משמע לעיל דאין צריך לומר, דתניא מי שלא הניח עירובי תבשילין ה"ז לא יאפה ולא יבשל ולא יטמין, אבל לא ידליק את הנר לא קתני. ותניא נמי חנניא אומר בש"א אין אופין א"כ עירב בפת... ולא קתני אין מדליקין את הנר א"כ היה לו נר דלוק מעיו"ט... ונראה בעיניו שאין צריך עירובי תבשילין כ"א מילי דאוכל נפש בלבד כגון אפייה ובישול והטמנה, שא"כ הוצאה נמי היה צריך להזכיר, ולימא לאפוקי מרה"י לר"ה ומר"ה לרה"י, דמ"ש הוצאה מהדלקת הנר. וכתב ששמע שרבינו שלמה עשה בתשובותיו שצריך לומר ולאדלוקי שרגא, הלכך הואיל והגאונים ורש"י הצריכו לומר ולאדלוקי שרגא, צריך נמי לומר לאפוקי מרה"י לר"ה ומר"ה לרה"י, הלכך צ"ל 'בדין יהא שרי לן לאפווי ולבשולי ולאטמוני ולאדלוקי שרגא ולהוציא מרה"י לר"ה ומר"ה לרה"י', ואם לא הזכיר כל זה, אלא אמר כן בסתם בדין יהא שרא לן לעשות כל צורכנו, לא אמר כלום ואין בדבריו כלום.

למצריכים עירוב לשאר דברים צריך לפרטם

לענ"ד שיטת הריב"א היא, שהוא עצמו נראה לו שמותר לעשות ביו"ט לשבת את כל המלאכות המותרות, אף בלא עירוב, שרק על מכשירי אכילה תיקנו להצריך עירוב תבשילין, ולכן תיקנו לקחת רק תבשיל, ולא להדליק נר. אבל לרש"י והגאונים שהצריכו לפרט 'לאדלוקי שרגא', משמע לו שצריכים עירוב לכל דבר, וכיון שאינו מדליק נר בערב יו"ט, צריך לפרט את המלאכה שבדעתו לעשות, כגון שרוצה להדליק, וכן כל דבר שבדעתו לעשות. ומסיק הריב"א שלפי דבריהם אם אמר בסתם 'לעשות כל צורכנו' נחשב כאילו לא פירט, ולא יתיר עירובו אלא בישול ואפיה, שעבורם הרי לוקח תבשיל. – ונראה שזו גם כוונת הרמ"א 'ולא הזכיר המלאכות בהדיא', היינו שאר מלאכות, לאפוקי 'לבשולי ולאפווי'.

האוסר להכין ספר תורה ביו"ט לשבת

כתב הרמ"א [או"ח תרסז, א]: ואסור להכין ב"ט לצורך ליל יו"ט [שני של גלויות], ולכן אסור להעמיד השלחנות והספסלים [שהיו בסוכה] בבית לצורך הלילה, דהוי הכנה. וכתב האליה רבה [ה]: גם צ"ע דבמג"א [תקיד, טו] כתב להעמיד נרות שעטה לצורך הלילה אסור. ובמהר"ל [סדר תפילות יו"ט ו] אוסר אפילו לחפש הס"ת מיו"ט לשבת משום הכנה.

וכתב עליו החיד"א במחזיק ברכה [ב]: ואין לומר דכיון דאיכא עירוב וקאמר למעבד כל צרכא לישתרי, דהרואה יראה בדין עירוב תבשילין דמוכח בש"ס והפוסקים אחרונים, דדוקא הותר במה שמתנה בפירוש, או מה שהוא מוכרח לבישול, אם כן לא מהני עירוב לזה.

האוסר להכין ספר תורה בשבת ליו"ט

[אולם העיר המחזיק ברכה דלא נמצא כן במהר"ל, ששם כתוב: שאלו את פי מהר"י סג"ל, אם לחפש בשבת הסדר לקרותו למחר ביו"ט, ואמר אין שבת מכין ליו"ט, ויחפשו במוצאי שבת אחר סיום התפלה. ומסיים החיד"א אמנם נראה דצריך ליזהר מיום טוב לשבת ג"כ.] - ביאר החיד"א שמהבנת האליה רבה בדברי המהר"ל, אף מי שעשה עירוב תבשילין לא הותר לו להכין את הס"ת, כיון שאינו צרכי אכילה, אלא אם כן התנה בפירוש שיועיל העירוב לעניין זה. – והוא כמובא לעיל מהאור זרוע בשם רש"י והגאונים.

היתר הרעק"א להכין ספר תורה ביו"ט לשבת

בהגהות הרע"א סי' תרס"ז שם, דקדק שממה שאסר המהר"ל רק להכין הס"ת בשבת ליו"ט, משמע שדעתו שאם עשה עירוב תבשילין מותר להכין הס"ת מיו"ט לשבת. ואם כן המהר"ל אינו סובר כהבנת המג"א סימן תקכח סק"ב בשם הר"ן ביצה [שעירוב אינו מועיל אלא לאפיה ובישול, ולא לעשיית עירובי חצרות]. וצ"ע להסבר שכתב בגליון שם, והובא לעיל, שעירובי חצרות כיון דלא משכחת דבר זה לצורך יו"ט, ומעשה העירוב ודאי רק לצורך שבת, לכן אין ע"ת מתיר. ולטעם זה, להכין ספר תורה הכא מיו"ט לשבת מותר ע"י עירוב תבשילין, דשייך גם כן היתר לגלול, הואיל ומיקלעי אורחים ורוצים ללמוד הפרשה שיקראו בשבת. אבל לטעמא דהמג"א שם בשם הר"ן דאינו מתיר אלא צרכי סעודה, אם כן הכא אסור לחפש הספר תורה מיו"ט לשבת.

עירוב תבשילין אינו מתיר בשבת מה שאסור ביו"ט

וכעין סברת הגרעק"א מצאנו באור זרוע, שדבריו הובאו לעיל מהגהות אשרי שהביא הדרכי משה [תקכח, א], שסובר שאם הניח עירובי תבשילין מערב יו"ט, מערבין עירובי חצרות ולא עירובי תחומין, שהוא חולק על הר"ן, ולדעתו מועיל העירוב גם למידי דלאו דאכילה. וז"ל [הלכות יו"ט שמג, ט]: וכן ההלכה ששניהן אסור לערב, וכגון שלא הניח עירובי תבשילין. אבל אם הניח ע"ת מערב ערובי חצירות אבל לא עירובי תחומין, כדאמר בירושלמי דשמעתין... א"ר יודן הדא דתימר בשלא עשה לו עירובי תבשילין, אבל עשה לו ע"ת מותר. פי' לערב עירובי חצירות אבל לא עירובי תחומין כדפרי' לקמן... ופי' ה"ר ברוך בר'

לכן כיון שהעירוב לא התיר את ההוצאה ביום טוב, שהרי לא נאסרה ההוצאה, לא יוכל להתיר לעשות בשבת הוצאה, שהיא אסורה בשבת.

אופני היתר עירוב תבשילין שלא לצורך בישול

לפי דברינו יוצא שלדעת האור זרוע, מועיל עירוב תבשילין אף לדברים שאינם לצורך בישול, אולם שתי תנאים בהם, א. שאינו בא להתיר בשבת עשיה האסורה ב"ו"ט, כמו תחומין. ב. שהעשיה נחשבת ב"ו"ט כעשיה מותרת, והעירוב ממשיך היתרו אף לשבת, ולא עשיה שלא נחשבת כלל כפעולה ב"ו"ט, כמו הוצאה. ולדעת הרעק"א יועיל העירוב רק לעשות דבר שיתכן שצריך לעשותו לצורך י"ו"ט, וכעת עושהו לצורך שבת, ולא יתיר לעשות עירוב חצירות שלא צריך כלל לעשותו לצורך י"ו"ט, רק לצורך שבת.

מסקנת הדברים לעניין הכנת ספר תורה ביום טוב

והשתא נחזי אנן, לעניין הכנת הספר תורה, מלבד מה שהוכיחו שהמהר"ל התיר, שהרי לא אסר להכין אלא משבת ל"ו"ט. הרי לכאורה כל שלשת התנאים להיתר העירוב תבשילין קיימים. שהרי ברור שלצורך י"ו"ט מותר לו לגלול ס"ת, ושלא לצורך י"ו"ט נחשבת הגלילה עשיה אסורה. והרי יתכן צורך בספר התורה הגלול ב"ו"ט, וממילא לכל שיטות אלו יועיל העירוב תבשילין להתיר הקריאה. ובוודאי שלהסוברים שאין צורך להיתר העירוב לדברים שאינם לצורך בישול, ואף להסוברים שלא מהני עירוב אלא לענייני בישול, כבר הבאנו שיש לומר שתועיל אמירת 'למעבד כל צרכנא', שיחשב כמי שפירש תחילה שדעתו לעשות פעולות אלו.

יצחק מריגנשבורג דדוקא לעירובי חצירות מהניא ערובי תבשילין, אבל לעירובי תחומין לערב (מעיר"ט) [מיר"ט] לשבת לא מהני עירוב תבשילין, דכל דבר שאסור ב"ו"ט אינו יכול לעשותו לצורך שבת ע"י עירוב תבשילין, [פירוש, וכיון שלא עשה אתמול עירוב תחומין, הרי אסור לו ללכת ביום טוב מחוץ לתחום, לכן לא יכול לערב עבור שבת]. דמה"ט ביצה אסור' מיר"ט לשבת, ולא מהני עירוב תבשילין, הואיל דביר"ט אסורה. ואפי' למ"ד צרכי שבת נעשין ביר"ט ומדרבנן הן עירובי תבשילין, אעפ"כ לא מהני אלא דבר שמותר בו ביום, כגון שוחט מסוכנת אם אפשר לאכול ממנה כזית, דהכי פי' בקונטר' התם דלמ"ד צרכי שבת נעשין [ביר"ט] חשיב כמו קדושה אחת, דמה שמותר ביר"ט מותר לעשות לשבת, ואם לאו אסור, ולא מהני עירובי תבשילין. – מחלק רבינו ברוך, דלדבר שאסור לו לעשות ביום טוב עצמו, כגון הליכה חוץ לתחום, לא יועיל היתר עשיית עירוב תבשילין.

עירוב תבשילין מועיל שהמותר ב"ו"ט יותר לשבת

וכותב עוד האור זרוע: ועירובי חצירות אע"ג דמותר [להוציא מרשות לרשות] ב"ו"ט, הא לאו משום דהותר ביום טוב אלא דהוצאה אינה כלום ב"ו"ט, הלכך אסור לעשות לצורך שבת, דלגבי שבת הוצאה חשיבא וגזרו מרשות לרשות. וראיה לדברי שכתבת, דאמר' בפ' אלו עוברין [פסחים מז, א] שבות קרובה התירו, ופי' ריב"א דשבת ויר"ט כמו חדא קדושה, דמה שמותר ביר"ט מותר בשבת, ואלבא דמ"ד צרכי שבת נעשין ביר"ט קאמר התם עכ"ל. – וכבר העירו שלכאורה יש איזה חסרון כאן באור זרוע, ורצונו לבאר סברת האוסרים לעשות עירוב חצרות ביר"ט לצורך שבת. ונראה שרצונו לבאר, שפעולת עירוב תבשילין הוא להמשיך ההיתר של עשיה לצורך יום טוב אף לשבת.

שיעורי הדף היומי בביהמ"ד הגדול "היכל אברהם צבי"

לפנות בוקר ע"י הגר"י ווייס שליט"א:
 בימים א-ו בין השעות 6:00-7:00
 לפנות ערב – ע"י הגר"ג הנפלינג שליט"א:
 בימים א-ה ובשבי"ק שעה ורבע לפני זמן הרה"ג
 בערב – ע"י הגר"צ גריינמן שליט"א:
 בימים א-ה בין השעות 8.15-7.15. ביום ו' בשעה 4.00, בש"ק בשעה 5.00

בית ההוראה "נוה אחיעזר"

בנשיאות מרן גאב"ד נוה אחיעזר שליט"א
 רח' נחשוני 7, בחצר ביהמ"ד "היכל אברהם צבי"
 טל' 03-6747754 סל' 052-7625793

שעות קבלת קהל

בוקר: 8:15 – 8:45 אחה"צ: מזמן הרה"ג במשך שעה